

مثلث حکمت

(جلد نخست)

کینکاشی برهانی، عرفانی و قرآنی در معرفت‌شناسی اسلامی

تألیف

حمدرضا خدایی

عضو هیات علمی دانشگاه لرستان

انتشارات شاپورخواست

خرم‌آباد

۱۳۹۷

سرشناسه : خدایی، محمدرضا، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور : مثلث حکمت/ محمدرضا خدایی.
مشخصات نشر : خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۱۰۷ ص
شابک دوره :
شابک جلد نخست : ISBN: 978 - 600 - 260 -427-9
وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
مندرجات : ج ۱. کتکاشی برهانی، عرفانی و قرآنی در معرفت‌شناسی اسلامی
موضوع : شناخت (فلسفه اسلامی)
موضوع : (Knowledge, Theory of Islam)
رده‌بندی کنفره : BBR ۵۵/ع۸۵/۴ ۱۳۹۷ :
رده‌بندی دیوبی : ۱۸۹/۸
شماره کتاب‌شناسی ملی : ۵۴۷۴۰۳۸

مثلث حکمت

تألیف

محمدرضا خدایی

انتشارات شاپورخواست

خرم‌آباد، راه: ۰۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱

www.Shapour-khast.ir

Email: info@shapour-khast.ir

امور کامپیوتری: لیلا صیادبیرانوند - طرح جلد: فاطمه سپه‌وی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

چاپ: روز

شابک دوره: ۹-۴۲۷-۲۶۰-۶۰۰-۹۷۸

شابک جلد نخست: ۶-۴۲۸-۲۶۰-۶۰۰-۹۷۸

بها: ۱۶۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	عنوان
۱۳	پیش‌گفتار

بخش اول

کلیات حکمت

درس یکم

فلسفه و عرفان، ژرفای قرآن و حدیث

۱۷	۱- نقش و نظری بر مکتب تفکیک
۱۸	نمونه‌ای جالب از ادبیات ائمه (علیهم‌السلام) به فلسفه یونان
۱۹	۱-۲. تعریف حکمت از نگاه قرآنی
۱۹	۱-۳. فلسفه و عرفان پیکان فهم قرآن و حدیث
۲۱	شواهدی بر وحدت قرآن، ایمان و عرفان
۲۲	خلاصه نکات درس یکم

درس دوم

در فلسفه و حکمت چه هدفی را دنبال می‌کنیم؟

۲۳	۲-۱. منطق ابزار فلسفه و فلسفه پلکان عرفان
۲۴	۲-۲. بررسی تفاوت کاربردی مفهوم وجود در فلسفه و عرفان
۲۵	رفع تناقض‌نمایی (هم‌جهتی برهان، عرفان و قرآن)
۲۶	۲-۳. موضوع علم فلسفه
۲۷	۲-۴. هدف‌شناسی فلسفه
۲۸	هستی مجازی هم از وجود بهره‌مند است
۲۹	۲-۵. بررسی جدانگاری موضوع فلسفه از عرفان
۳۱	بررسی یک تناقض‌نمایی در حکمت متعالیه
۳۲	خلاصه نکات درس دوم

درس سوم

چرا بایستی فلسفه بخوانیم؟

۳۳	۳-۱. لزوم تکامل طولی انسان
----	----------------------------

- ۳-۲. فلسفه، راه رهیدن از مفهوم و علم و رسیدن به مشهود و عین ۳۴
- ۳-۳. فلسفه و معرفه‌النفس ۳۵
- ۳-۴. فلسفه، جهان‌بینی علمی، دینی و عرفانی ۳۷
- ۳-۵. زبان قرآن، همان زبان عقل است ۳۸
- ۳-۶. فلسفه و عقل پیش‌نیاز قرآن و حدیث ۳۸
- ۳-۷. تلاش‌های فلسفی بی‌پایان نیست ۳۹
- ۳-۸. علت مخالفت آیات و روایات با حکمت ۳۹
- خلاصه نکات درس سوم ۴۱

بخش دوم

عرفت، ساختمان و گسل‌ها

درس اول

ساختمان معرفت

- ۱-۱. جایگاه، معرفت‌شناسی در فلسفه و حکمت ۴۵
- تفاوت معرفت‌شناسی و علم‌یابی ۴۶
- ۱-۲. اجزای ساختمان معرفت ۴۶
- ۱-۲-۱. بررسی اصل واقعیت (طبقه اساسی معرفت) ۴۷
- ۱-۲-۲. ضرورت اصل واقعیت در نگاه برهانی ۴۸
- ۱-۲-۳. اصل واقعیت از دیدگاه عرفان (بررسی و نقد دیدگاه نیک‌دل‌کارت) ۴۹
- ۱-۳. واقعیت در چشم‌انداز قرآن ۵۰
- ۱-۳-۱. عالم، علم و معلم در مثلث حکمت ۵۰
- ۱-۳-۲. عالم، علم و معلم در آینه قرآن ۵۱
- خلاصه نکات درس چهارم ۵۲

درس دوم

معرفت و چالش‌ها

- ۲-۱. از کان معرفت و منکران ۵۳
- ۲-۲. درباره مفهوم معرفت ۵۳
- ۲-۲-۱. نقد تعریف افلاطون (تک‌عنصر بودن باور در حکمت متعالیه) ۵۴

- ۵۵ ۲-۲. نمونه‌ای امروزی از چالش با رکن سوم
- ۵۵ ۳-۲. چالش تاریخی ارکان معرفت
- ۵۷ ۴-۲. نقد سفسطه‌گرایی
- ۵۷ ۲-۴. ۱. قیام ابراهیم، منشأ مبارزه با سوفیسم
- ۵۸ ۲-۴. ۲. شک‌گرایی
- ۵۹ ۲-۴. ۳. نقد استدلال شک‌گرایان
- ۶۰ ۲-۴. ۴. مینگ بنای فلسفه و حکمت
- ۶۱ ۱-۴. ۵. نقد مادی‌گرایی معرفتی
- ۶۲ ۲-۵. ماه‌نگاری و برفی از دیدگاه قرآن
- ۶۶ خلاصه نکات درس پنجم

درس سوم

عناصر معرفت

- ۶۷ ۳-۱. توصیف و تبیین عناصر سه‌گانه
- ۶۸ ۳-۲. نقش یقین در فرایند معرفت
- ۶۹ ۳-۲-۱. نگاهی دوباره به نقش عنصر باور و صدق
- ۳-۲-۲. نقد و نظر پیرامون عنصر صدق و از دی بودن عنصر صدق در
- ۷۰ تعریف معرفت)
- ۷۱ ۳-۳. عنصر یقین در قرآن حکیم
- ۷۲ خلاصه نکات درس ششم

بخش سوم

معرفت، مبادی، صدق و کذب (مفهوم و سنجه‌ها)

درس اول

مبادی معرفت

- ۷۵ ۱-۱. انواع علم حصولی
- ۷۶ نقد و نظر در مفاهیم کلی
- ۷۶ ۱-۲. تصور جزئی و کلی
- ۷۶ ۱-۲-۱. تصور جزئی: حسی، خیالی

- ۷۷ ۲-۲-۱. مسأله کلیات در فلسفه
- ۷۸ نقد دو دیدگاه و انتخاب نظریه سوم
- ۷۸ ۳-۲-۱. انواع مفاهیم کلی
- ۸۰ ۴-۱. دلایل رد حس‌گرایی در مبادی معرفت
- ۸۰ ۱-۴-۱. وجدانیات دلیلی بر رد حس‌گرایی
- ۸۱ ۲-۴-۱. مبدأ تمام ادراکات نفس است
- ۸۲ ۳-۴-۱. مفاهیم کلی دلیلی دیگر بر رد حس‌گرایی
- ۸۳ ۴-۴-۱. کلیات شوم شاهی دیگر
- ۸۴ ۵-۱. معرفت‌های فراعقل و عقل‌گرایی (نقد عقل‌گرایی افراطی)
- ۸۴ ۶-۱. مبادی معرفت بر نده قرآن
- آیا این آیه نظریه اطلاعات در باب علم را رد می‌کند؟ (نقدی بر دیدگاه استاد مطهری^(ره))
- ۸۵ خلاصه نکات درس هفتم
- ۸۷ خلاصه نکات درس هفتم

درس دوم

صدق و کذب، تعریف صدق و کذب، سنجه و چرایی

- ۹۰ ۱-۲. گذری بر تاریخچه بحث
- ۹۱ ۲-۲. دیدگاه‌های ارائه شده
- ۹۲ نقد سنجه حسی‌گرایان
- ۹۴ نقد انسجام‌گرایی
- ۹۶ کنکاشی در نفس‌الامر
- ۹۶ گونه‌یابی قضایای خارجی، حقیقی و ذهنی
- ۹۷ دیدگاه‌ها درباره چیهستی نفس‌الامر
- ۹۸ روش ارجاع قضایا از حصولی به حضوری (روش مطابقت قضایا با واقعیت)
- ۹۹ تبیین مبنای بدهات (ملاک و سنجه صدق در نظریه مطابقت)
- ۹۹ ۳-۲. تعریف و سنجه صدق در قرآن حکیم
- ۱۰۳ خلاصه نکات درس هشتم
- ۱۰۵ منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

آنچه پیش روی شماست، پرتوهایی از خورشید تابان حکمت متعالیه است که با لطف حکیم توانا نصیب اقم این دین‌گشته است. همان آفتابی که یخ‌های جمود و ظاهرنگری را آب کرده و انجاده ضلع مثلث حقیقت را کشف و به تشنگان معارف قرآنی، برهانی و عرفانی عرض کرد است.

هسته اصلی و دستمایه پژوهش‌های محصل کلاس‌های کلیات فلسفه اسلامی، این کمترین در حوزه علمیه خاوران گرم‌آباد (دوره مقدسه معصومه^(س)) می‌باشد، که در همان سال اول با توفیق الهی مورد اقبال طلاب حکمت اسلامی قرار گرفت.

در گام نخست، فایل‌های صوتی پیاده‌سازی رایج گردید؛ اما از آنجا که متن یاد شده شایستگی کار پژوهشی را نداشت، توفیق رفیق نداشتند. شدت محتوای اصلی را پس از پنج بار بازخوانی، بازافزایی و مستندسازی در قامت یک کتاب تحقیقی ارائه دهد.

الهام‌بخش اصلی در انتخاب عنوان کتاب "مثلث حکمت" آیات الهی دفتر راهنمای آسمانی بود که فرموده است: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ»^۱ (گروهی از مردم بدون علم "برهان"، هدایت "عرفان" و کتاب روشن "قرآن و وحی" درباره خداوند مجادله می‌کنند). بنابراین مکتوب حاضر بدون آنکه نگارنده از آغاز بخواهد، واکنشی شد در برابر مکتب تفکیک، همان مکتبی که پیروان آن فتوا داده‌اند به جدایی قرآن، برهان و عرفان!

همچنان که می‌بینید ساختمان کتاب دارای سه بخش است و هر بخش دارای سه فصل! مگر واپسین بخش که دو فصل دارد.

رسالت بخش یکم؛ اما آنست که مفاهیم و کلیات را روشنایی بخشد و البته در همان بحث اول بر مکتب تفکیک طعنی ناصحانه زده و ضرورت حکمت دانی و فلسفه‌ورزی در فهم دین را بیشتر آشکار سازد.

در بخش دوم به سراغ ساختار و ساختمان معرفت رفته‌ایم تا در یک نگاه مباحث این علم شریف و وزین را معرفی کرده و برخی گسل‌ها که سرزمین معرفت را تهدید می‌کند، مورد بحث و مذاقه قرار گیرد.

و سرانجام بخش سوم به یکی از نقاط بحث‌انگیز معرفت‌شناسی می‌پردازد تا شاید برخی خطاهای عالمان مغرب‌زمین در مبحث سنجۀ صدق و معیار مطابقت بر ملا گردد. کوشیده‌ایم که در هر بخش ادعای معرفت‌شناسانه را تبیین عقلی و برهانی کرده و گاه به نکته‌ای عرفانی و سمیوی آراسته کنیم و پاره‌ای موارد را با آیتی قرآنی و یا شیرین‌سخنی از معصومین (علیهم‌السلام) تکمیل بخشیم.

در خاتمه لازم است تا تلاش و تراش آثار فرهیخته آقای سیدیدالله ستوده در نشر این کتاب را قدر بدانم. نیز شوق و پشتکار ناصر نسترن هوشیاری از طلاب حوزه مقدسه معصومیه^۱ که رنج پیاده‌سازی متن اولیه را بر خود هموار ساخته‌اند را بستایم و هم از زحمات فراوان و تلاش مستمر سرکار خانم ابلا صیادی‌انوند که تایپ تحقیق را بر عهده گرفته‌اند، شکرگزاری نمایم. و برای خواهر فاطمه سپه‌وندی که طراحی روی جلد را به انجام رساندند آرزوی توفیق داشته باشیم.

خالق قلم و کتابت را می‌خوانم تا همه اساتید و شاگردان و دست‌اندرکارانی که در فراهم‌آوری تحقیق حاضر شریک بوده‌اند، را در ثواب ترویج معارف قرآنی^۲ این کتاب در پی دارد سهمیم بفرماید. ان‌شاءالله

والله المستعان علی ذالک

محمدرضا خدایی ۱۳۹۷/۸/۶